Răspunderea părintească - încredințarea copilului și dreptul de vizită

Cehia

1 Ce înseamnă în termeni practici termenul juridic „răspundere părintească"? Care sunt drepturile și obligațiile titularului răspunderii părinteşti?

Termenul „răspundere părintească" este consacrat în Codul Civil (Legea nr. 89/2012). Acest termen include un set de drepturi și obligații ale părinților, compus din:

îngrijirea copilului, inclusiv, în special, îngrijirea acordată sănătății sale și dezvoltării sale fizice, emoționale, intelectuale și morale;

protecția copilului;

menținerea unor relații personale cu copilul;

asigurarea creșterii și educării sale;

determinarea reședinței sale și

reprezentarea copilului și administrarea bunurilor sale.

Răspunderea părintească începe la nașterea copilului și se termină atunci când copilul dobândește capacitate juridică deplină. Durata și domeniul de aplicare a răspunderii părinteşti pot fi modificate doar de o instanță judecătorească. Răspunderea părintească este exercitată de către părinți, în conformitate cu interesele copilului. Înainte de a lua o decizie care are un impact asupra intereselor copilului, părinții vor informa copilul cu privire la toate elementele necesare care să îi permită să își formeze propria opinie cu privire la o anumită problemă și să îşi informeze părinții. Acest lucru nu se aplică în cazul în care copilul nu este în măsură să accepte în mod corespunzător informațiile, nu este în măsură să își formeze propria opinie sau nu este în măsură să îşi informeze părinții cu privire la opinia sa. Părinții vor acorda o atenție specială opiniei copilului și o vor lua în considerare pentru a lua o decizie. Răspunderea părintească privind copilul este efectuată de către părinți, într-un mod și într-o măsură care să corespundă nivelului de dezvoltare al copilului. În cazul în care părinții iau o decizie referitoare la educația sau la ocuparea unui loc de muncă de către copil, aceștia vor lua în considerare opinia, abilitățile și talentul copilului.

Până în momentul în care copilul dobândește capacitate juridică, părinții săi au dreptul de a îi oferi îndrumare, prin măsuri educaționale adecvate abilităților sale în continuă evoluție, inclusiv prin restricții îndreptate către protejarea moralității, sănătății și drepturilor copilului, precum și a drepturilor altor persoane și a ordinii publice. Copilul trebuie să respecte aceste măsuri. Resursele educaționale pot fi utilizate numai într-o formă și într-o măsură care să fie adaptate circumstanțelor, să nu pună în pericol sănătatea copilului sau dezvoltarea sa și să nu aducă atingere demnității umane a copilului.

Este de la sine înțeles că toți minorii care nu au capacitate juridică deplină au competența de a efectua acte juridice corespunzătoare maturității intelectuale și volitive a copiilor minori de vârsta sa. Părinții au obligația și dreptul de a reprezenta copilul în cadrul procedurilor juridice pentru care acesta nu este capabil din punct de vedere juridic. Părinții reprezintă copilul în comun, însă fiecare dintre aceștia poate acționa separat. În cazul în care unul din părinți acționează în mod individual în ceea ce privește o chestiune referitoare la copil față de un terț, care este de bună credință, este de la sine înțeles că acesta acționează cu acordul celuilalt părinte. Un părinte nu poate reprezenta un copil în cazul în care acest lucru ar putea conduce la un conflict de interese între părinte și copil sau între copiii aceloraşi părinți. În acest caz, instanța va numi un tutore pentru copil. În cazul în care părinții nu pot conveni care dintre ei ar trebui să reprezinte copilul în cadrul unei proceduri judiciare, o instanță va decide, în urma unei cereri depuse de unul dintre părinți, care dintre părinți va acționa din punct de vedere juridic în numele copilului și în ce mod.

Părinții au obligația și dreptul de a administra bunurile copilului, mai precis, de a le administra cu grija cuvenită. Aceștia trebuie să gestioneze în siguranță fondurile care nu pot fi considerate necesare pentru acoperirea cheltuielilor legate de bunurile copilului. În cadrul procedurilor judiciare care se referă la anumite elemente din bunurile copilului, părinții vor acționa ca reprezentanți ai acestuia. Un părinte nu poate reprezenta un copil dacă acest lucru ar putea avea ca rezultat un conflict de interese între părinte și copil sau între copiii aceloraşi părinți. În acest caz, instanța va numi un tutore pentru copil. În cazul în care un părinte încalcă obligația de a îngriji bunurile copilului cu grija cuvenită, părintele respectiv va oferi despăgubiri copilului pentru prejudiciile suportate în mod solidar. În cazul în care părinții nu sunt de acord cu privire la principalele aspecte legate de gestionarea bunurilor copilului, instanța se va pronunța asupra acestora, la cererea unuia dintre părinți. Părinții au nevoie de acordul unei instanțe în ceea ce privește actele juridice care se referă la patrimoniul existent sau viitor al copilului sau la o parte din acesta, cu excepția aspectelor curente sau a celor cu o valoare materială neglijabilă, chiar dacă au caracter excepțional.

2 Ca regulă generală, cine are răspundere părintească asupra unui copil?

Răspunderea părintească reprezintă o obligație pentru ambii părinți. Fiecare părinte exercită răspunderea părintească, cu excepția cazului în care a fost decăzut din drepturile părinteşti. Este irelevant dacă părinții copilului sunt sau nu sunt căsătoriți și dacă respectivul copil s-a născut în cadrul căsătoriei sau în afara ei.

Părinții exercită autoritatea părintească de comun acord. În cazul în care există riscul unei întârzieri în luarea unei decizii cu privire la o chestiune referitoare la copil, unul din părinți poate să decidă sau să îşi dea consimțământul singur. Cu toate acestea, părintele respectiv trebuie să îl informeze fără întârziere pe celălalt părinte cu privire la situația respectivă. În cazul în care unul dintre părinți acționează singur într-o chestiune referitoare la copil în raport cu un terț, care este cu bună credință, este de la sine înțeles că acționează cu acordul celuilalt părinte. În cazul în care părinții nu sunt de acord cu privire la o chestiune care este importantă pentru copil, în special în ceea ce privește interesele acestuia, instanța se va pronunța în urma unei cereri depuse de un părinte. Acest lucru se aplică și în cazul în care unul dintre părinți îl exclude celălalt părinte din procesul decizional referitor la o chestiune importantă pentru copil. Chestiuni importante sunt considerate în special, determinarea locului de reședință și alegerea tipului de educație sau a unui loc de muncă pentru copil, însă nu și procedurile medicale normale și alte proceduri similare.

O instanță poate decide să suspende răspunderea părintească atunci când părinții nu pot să o exercite din cauza unor circumstanțe grave și dacă se consideră că acest lucru este necesar în interesul copilului. În cazul în care părintele nu își exercită răspunderea părintească în mod corespunzător, iar interesul copilului impune acest lucru, instanța poate să restricționeze sau să limiteze răspunderea părintească și, în același timp, să stabilească domeniul de aplicare al unei astfel de restricții. În cazul în care un părinte abuzează de răspunderea părintească sau de exercitarea acesteia și/sau îşi neglijează în mod grav răspunderea părintească sau exercitarea acesteia, instanța poate pronunța decăderea din drepturile părinteşti. În cazul în care un părinte comite o infracțiune împotriva copilului său sau în cazul în care un părinte îşi utilizează copilul, care nu este responsabil din punct de vedere penal, pentru a comite o infracțiune, instanța va evalua, în special, dacă există motive pentru a pronunța decăderea din drepturile părinteşti a respectivului părinte.

În cazul în care unul dintre părinți este decedat sau nu este cunoscut ori în cazul în care unul dintre părinți nu are răspundere părintească sau i se suspendă exercitarea răspunderii părintești, răspunderea părintească este exercitată de celălalt părinte. Acest lucru se aplică și în cazul în care răspunderea părintească sau exercitarea acesteia de către unul dintre părinți este limitată. În cazul în care niciunul din părinți nu deține întreaga răspundere părintească, în cazul în care exercitarea răspunderii părintești de ambii părinți a fost suspendată și/sau în cazul în care este afectată răspunderea părintească a părinților în una dintre modalitățile indicate, dar fiecare în mod diferit, instanța va desemna un tutore pentru copil, care va avea drepturile și obligațiile părinților sau care va exercita aceste drepturi și obligații în locul părinților. În cazul în care răspunderea părintească sau exercitarea acesteia este limitată, instanța va numi un administrator legal pentru copil.
În cazul în care un copil este adoptat, drepturile și obligațiile care decurg din răspunderea părintească sunt transferate părintelui adoptiv la momentul intrării în vigoare a deciziei legale privind adopția.

3 Dacă părinţii nu sunt capabili sau nu vor să-şi exercite răspunderea părintească asupra copiilor lor, poate fi numită o altă persoană în locul lor ?

În cazul în care instanța decide să limiteze capacitatea juridică a părintelui, aceasta va decide și cu privire la răspunderea părintească a acestuia. Exercitarea răspunderii părintești de către un copil minor care este părinte, dar care nu a obținut încă capacitate juridică deplină printr-o declarație sau căsătorie, este suspendată până în momentul în care acesta dobândește capacitate juridică deplină. Această dispoziție nu se va aplica în ceea ce privește exercitarea drepturilor și obligațiilor de îngrijire a copilului, cu excepția cazului în care o instanță stabilește, în ceea ce privește părintele, că exercitarea acestei obligații și a acestui drept se suspendă până în momentul în care părintele dobândește capacitate juridică deplină. Exercitarea răspunderii părintești de către un părinte a cărui capacitate juridică a fost limitată în acest domeniu este suspendată pe durata limitării capacității juridice, cu excepția cazului în care instanța decide că, având în vedere persoana, va menține exercitarea obligației și a dreptului de îngrijire pentru copil și de menținere a relației personale cu acesta.
În cazul în care ambii părinți care ar trebui să exercite întreaga răspundere părintească față de copil lipsesc, o instanță va desemna un custode pentru copil. Față de copil, un custode are, în esență, toate drepturile și obligațiile unui părinte, însă nu are obligația de a sprijini și de a întreține copilul. În cazuri excepționale, această serie de obligații și drepturi poate fi definită ținând cont de custode sau de situația copilului, precum și de motivul pentru care părinții nu dispun de toate drepturile și obligațiile. Un custode trebuie să aibă capacitate juridică deplină, iar modul său de viață trebuie să garanteze că este în măsură să își îndeplinească rolul în mod corespunzător. De asemenea, pentru rolul de custode, instanța poate să desemneze două persoane, care sunt, de regulă, căsătorite. În cazul în care acest lucru nu este contrar intereselor copilului, instanța va numi o persoană desemnată de un părinte în calitate de custode. În caz contrar, instanța va numi custodele din rândul membrilor de familie sau al persoanelor apropiate de copil sau familia acestuia, cu excepția cazului în care un părinte exclude în mod expres o astfel de persoană. Dacă nu există o astfel de persoană, instanța va numi o altă persoană în calitate de custode. În cazul în care nicio persoană fizică nu poate fi desemnată custode pentru copil, instanța va desemna o autoritate pentru protecția socială și juridică a copiilor, până în momentul în care instanța numește un custode diferit pentru copil sau până când un custode acceptă rolul. Custodele este supravegheat de către instanță. Acesta întocmește o listă de bunuri atât la începutul, cât și la sfârșitul perioadei în care îndeplinește funcția de custode. Custodele va prezenta periodic rapoarte instanței cu privire la copil, dezvoltarea acestuia și conturile de gestiune a bunurilor. Fiecare decizie luată de către un custode în alte chestiuni decât cele obișnuite trebuie aprobată de o instanță.
O altă posibilitate este plasarea copilului într-o familie substitutivă. O familie substitutivă este responsabilă de îngrijirea personală a unui alt copil. Totuși, aceasta nu implică acceptarea altui copil drept propriul copil ca în cazul unei adopții. La creșterea copilului, asistentul maternal exercită drepturile și responsabilitățile părinților într-un mod adecvat. Asistentul maternal este obligat și autorizat să ia decizii numai cu privire la chestiunile de zi cu zi ale copilului, să îl reprezinte în aceste chestiuni și să administreze bunurile copilului. Asistentul maternal trebuie să informeze părinții copilului cu privire la aspectele esențiale care țin de copil. În cazul în care situația impune acest lucru, instanța va stabili obligații și drepturi suplimentare ale asistentului maternal. Părinții copilului își vor păstra drepturile și obligațiile care decurg din răspunderea părintească, inclusiv dreptul de a menține relații personale și periodice cu copilul, precum și dreptul la informare cu privire la copil, cu excepția drepturilor și obligațiilor pe care legea le stabilește pentru asistentul maternal, în cazul în care instanța decide altfel din motive care merită o atenție specială. Un asistent maternal nu are obligația de a sprijini și de a întreține copilul.
Un asistent maternal trebuie să garanteze o asistență corespunzătoare, să aibă reședința în Republica Cehă și să fie de acord cu încredințarea copilului în îngrijirea sa. Ca regulă generală, asistentul maternal este o rudă, dar poate fi și o altă persoană de la care o autoritate pentru protecția socială și juridică a copiilor a stabilit instituționalizarea (în acest sens, o instanță regională ține evidența solicitanților care pot să devină asistenți maternali). O instanță poate încredința un copil într-o familie substitutivă pe o perioadă limitată (de exemplu, pe durata de ședere a unui părinte într-un centru de tratament) sau pentru o perioadă nedeterminată de timp. Astfel, familia substitutivă poate să abordeze o criză în cadrul familiei sau să asigure îngrijirea într-un mediu familial alternativ. Pentru a reduce numărul de copii instituționalizați sau plasați în centre de tip instituțional, familiile substitutive au prioritate față de centrele de plasament. Un asistent maternal primește prestații pentru asistență maternală din partea statului (de exemplu, o contribuție la plata nevoilor copilului, o contribuție la sfârșitul perioadei de instituționalizare, remunerația asistentului maternal etc.)
În plus, Codul civil reglementează încredințarea unui copil unei alte persoane în cazul în care niciunul dintre părinți nici custodele nu poate avea grijă personal de copil. Aceasta nu este o alternativă la instituționalizarea copilului sau la îngrijirea care trebuie să preceadă adopția. Acest tip de custodie are prioritate în fața plasării copilului într-un centru de plasament. Persoana care asigură servicii informale de îngrijire trebuie să garanteze îngrijirea corespunzătoare, să aibă reședința în Republica Cehă și să fie de acord cu plasarea copilului în grija sa personală. Drepturile și obligațiile persoanei care asigură servicii informale de îngrijire sunt stabilite de o instanță. În caz contrar, este utilizată, după cum este mai potrivit, legislația privind asistența maternală.
În calitate de reprezentanți legali, părinții pot, pentru a administra bunurile copilului, cu excepția cazului în care acestea sunt chestiuni legate de statutul personal, să semneze un acord de reprezentare de către o persoană cu cunoștințe de specialitate sau, de exemplu, de către o altă persoană adecvată. În cazul în care copilul semnează un acord de reprezentare, acest lucru nu va avea nicio influență asupra reprezentării legale a copilului de către părinți. În cazul în care reprezentanții legali și contractuali nu pot ajunge la un acord, o instanță se va pronunța în conformitate cu interesul copilului.
În cazul în care educația copilului sau starea sa fizică, intelectuală sau mentală și/sau buna sa dezvoltare sunt amenințate sau afectate într-o măsură care este contrară intereselor copilului și/sau în cazul unor motive întemeiate din cauza cărora părinții nu pot asigura creșterea acestuia, instanța poate dispune plasarea copilului într-un centru de plasament ca măsură necesară. Instanța va lua această hotărâre în special în cazurile în care măsuri anterioare nu au dus la remedierea situației. În acest timp, instanța va analiza întotdeauna dacă este oportun să acorde prioritate încredințării copilului pentru îngrijire unei persoane fizice. Plasarea copilului într-un centru de plasament poate fi dispusă pentru o perioadă de cel mult trei ani, putând fi extinsă (în mod repetat) dacă motivele pentru a dispune plasarea într-un centru de plasament persistă (tot pentru o perioadă maximă de trei ani). În cazul în care motivele pentru care s-a dispus plasarea copilului într-un centru de plasament nu mai sunt valabile sau dacă este posibil să se acorde un alt tip de asistență decât plasarea într-un centru de plasament, instanța va anula fără întârziere instituționalizarea și, în același timp, va decide cu privire la persoana căreia i se va încredința copilul în funcție de circumstanțe.

4 Dacă părinţii divorţează sau se despart, cum se stabileşte chestiunea răspunderii părinteşti pe viitor?

O hotărâre privind îngrijirea copilului reprezintă o condiție esențială pentru divorțul părinților. Atunci când se pronunță, instanța va examina interesul copiilor. Instanța nu se abate de la aprobarea reciprocă a părinților decât dacă acest lucru este necesar în interesul copilului. O instanță poate plasa copilul în grija

unuia dintre părinți sau poate dispune exercitarea autorității părintești de către ambii părinți sau custodia comună. De asemenea, instanța poate să plaseze copilul în îngrijirea unei alte persoane decât părinții săi, dacă acest lucru este necesar în interesul copilului. Instanța va ține seama de personalitatea copilului, în special de talentele și capacitățile sale în ceea ce privește posibilitățile de dezvoltare, precum și de stilul de viață al părinților, de orientarea emoțională și de istoricul copilului, de capacitatea fiecăruia dintre părinți de a asigura creșterea, de stabilitatea actuală și anticipată a mediului educațional în care ar trebui să trăiască copilul, precum și de legăturile emoționale ale copilului cu frații, bunicii sau alte rude și cu alte persoane decât rudele. Instanța va lua întotdeauna în considerare care părinte a avut grijă de copil până în prezent și a acordat o atenție specială educației sale emoționale, intelectuale și morale, precum și care părinte îi oferă copilului oportunități mai bune pentru dezvoltarea armonioasă și în condiții bune de sănătate. De asemenea, instanța se va axa pe dreptul copilului la îngrijire din partea ambilor părinți și la menținerea unu contact direct regulat cu aceștia, pe dreptul celuilalt părinte căruia nu i se va încredința copilul de a primi informații periodice referitoare la copil, luând în considerare și capacitatea părintelui de conveni cu celălalt părinte asupra aspectelor legate de educația copilului. De asemenea, instanța poate decide să aprobe un acord între părinți, cu excepția cazului în care este clar că metoda stabilită de exercitare a răspunderii părintești nu este în conformitate cu interesul copilului.
În cazul în care părinții unui copil minor care nu are capacitate juridică deplină nu locuiesc împreună și în cazul în care nu ajung la un acord asupra normelor de îngrijire pentru un copil, instanța va decide asupra acestui aspect fără a fi necesară transmiterea unei cereri. Instanța va respecta normele similare pentru luarea deciziilor privind îngrijirea copilului în caz de divorț al părinților săi.
Părintele care are copilul în îngrijire și celălalt părinte vor decide împreună modul în care părintele care nu are în îngrijire copilul va fi comunica cu acesta. Dacă părinții nu pot ajunge la un acord sau dacă acest lucru este necesar în conformitate cu interesul pentru creșterea copilului și relațiile din cadrul familiei, instanța va reglementa legăturile dintre părinte și copil. În cazurile justificate, instanța poate determina locul în care părintele și copilul pot intra în contact. Dacă este necesar, în interesul copilului, instanța va limita dreptul unui părinte la o relație personală cu copilul și/sau va interzice o astfel de relație.
În cazul în care situația se schimbă, instanța își va modifica hotărârea referitoare la executarea obligațiilor și drepturilor care decurg din răspunderea părintească, chiar și fără transmiterea unei cereri.

5 Dacă părinţii încheie un acord privind răspunderea părintească, ce formalităţi trebuie respectate pentru a face ca acordul să fie executoriu?

În caz de divorț al părinților, acordul dintre părinți cu privire la modul de exercitare a răspunderii părintești trebuie să reglementeze modul în care fiecare dintre părinți va asigura îngrijirea copilului după divorț. În acest caz, părinții pot reglementa și relația dintre ei și copil. Acordurile de această natură sunt condiționate de acordul instanței. De asemenea, instanța aprobă acordul între părinți, cu excepția cazului în care este clar că metoda stabilită de exercitare a răspunderii părintești nu este în conformitate cu interesul copilului. Același lucru este valabil și în cazul unui acord între părinți, în cazul în care părinții copilului nu locuiesc împreună.

6 Dacă părinţii nu pot ajunge la un acord privind chestiunea răspunderii părinteşti, care sunt căile alternative de rezolvare a conflictului fără prezentarea în instanţă?

Pentru a proteja interesele copilului, în cadrul procedurilor privind îngrijirea unui copil minor, instanța va orienta părinții în vederea găsirii unei soluții de conciliere. Instanța poate obliga părinții să participe la reuniuni de mediere sau de conciliere extrajudiciare sau la terapie familială, pentru o perioadă de cel mult trei luni, sau îi poate obliga să stabilească reuniuni cu un expert în psihologie pediatrică.
În plus, părinții pot recurge la serviciile centrelor de consiliere maritală și familială care oferă ajutor prin intermediul psihologilor și asistenților sociali calificați.
În plus, o autoritate pentru protecția socială și juridică a copiilor poate convinge sau educa un părinte care nu respectă drepturile copilului sau ale celuilalt părinte (de exemplu, dreptul la îngrijire, dreptul la contact periodic) cu privire la legislația și la consecințele comportamentului său. De asemenea, o autoritate pentru protecția socială și juridică a copiilor poate obliga părinții să apeleze la consiliere de specialitate dacă nu sunt capabili să soluționeze problemele legate de educația copilului fără consiliere din partea unor experți, în special în litigii privind modificarea drepturilor de educație sau de vizitare a copilului.

7 Dacă părinţii se prezintă în instanţă, asupra căror chestiuni legate de copil poate judecătorul să decidă?

Cu condiția respectării condițiilor desemnate, la cererea părinților, o instanță poate să decidă în special cu privire la următoarele chestiuni legate de relațiile dintre părinți și copii:
drepturile de natură personală (de exemplu, dreptul de a stabili numele și prenumele copilului sau de a da consimțământul pentru adopția copilului);
îngrijirea copilului și reglementarea comunicării cu copilul;
formele alternative de îngrijire a copilului (de exemplu, serviciile de custodie, încredințarea copilului unei alte persoane, asistenții maternali, centrele de plasament);
obligațiile de întreținere și de asistență;
reprezentarea și administrarea bunurilor copilului, consimțământul pentru acțiuni în justiție introduse de către copil;
în ceea ce privește chestiunile importante pentru copil, în cazul în care părinții nu pot ajunge la un acord (chestiuni importante sunt considerate a fi în special stabilirea locului de reședință și selectarea tipului de educație sau a unui loc de muncă pentru copil, însă nu și procedurile medicale normale și procedurile similare).
De cele mai multe ori, o instanță va stabili în grija cui se va încredința copilul și, eventual, se va pronunța cu privire la o reglementare a comunicării cu copilul, la întreținerea și sprijinirea acestuia.

8 Dacă instanţa hotărăşte că un părinte va avea custodia exclusivă a unui copil, aceasta înseamnă că el sau ea poate decide asupra tuturor chestiunilor legate de copil fără îl consulte pe celălalt părinte în prealabil?

Îngrijirea copilului reprezintă numai o parte din drepturile și obligațiile incluse în materia răspunderii părintești. În cazul în care un părinte căruia nu i s-a încredințat îngrijirea copilului nu a fost privat de răspunderea părintească și în cazul în care răspunderea părintească nu a fost limitată sau suspendată, părintele respectiv exercită în continuare acest drept cu privire la alte componente ale răspunderii părintești și nu își pierde dreptul de a decide cu privire la chestiuni importante referitoare la copil. Răspunderea părintească este exercitată de către părinți, de comun acord și în conformitate cu interesul copilului. În cazul în care există riscul unei întârzieri în luarea unei decizii cu privire la o chestiune referitoare la copil, unul din părinți poate să decidă sau să își dea consimțământul singur. Cu toate acestea, părintele respectiv trebuie să îl informeze fără întârziere pe celălalt părinte cu privire la situația respectivă.
În cazul în care părinții nu sunt de acord cu privire la o chestiune care este importantă pentru copil, în special în ceea ce privește interesele acestuia, instanța se va pronunța în urma unei cereri depuse de un părinte. Acest lucru se aplică și în cazul în care unul dintre părinți îl exclude celălalt părinte din procesul decizional referitor la o chestiune importantă pentru copil. De asemenea, o instanță va decide cu privire la o cerere depusă de un părinte în cazul în care părinții nu pot stabili care dintre ei va reprezenta minorul în cadrul procedurilor judiciare sau în chestiuni importante referitoare la administrarea bunurilor copilului.
Părinții trebuie să se informeze reciproc cu privire la toate chestiunile importante referitoare la copil și la interesele acestuia.

9 Dacă instanţa hotărăşte că părinţii vor avea custodia comună a unui copil, ce înseamnă aceasta în practică?

Codul civil face distincție între plasarea unui copil în întreținerea unuia din părinții săi, exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, custodia comună și plasarea unui copil în îngrijirea unei alte persoane decât părinții săi. Atunci când ia o decizie cu privire la încredințarea unui copil în îngrijire, instanța va decide astfel încât să răspundă intereselor copilului. O instanță poate renunța la o hotărâre privind exercitarea autorității părintești de către ambii părinți sau custodia comună în cazul în care părinții sunt în măsură să comunice între ei și să coopereze.

Custodia comună (creșterea în comun)

Această formă de reglementare a îngrijirii copilului înseamnă că, în acest caz, nu există decizii specifice privind încredințarea unui copil în îngrijirea unuia dintre părinți. În practică, acest lucru înseamnă că, în cazul custodiei comune, un părinte poate, de exemplu, să asigure nevoile în materie de educație ale copilului său și alte activități sportive și/sau că unul dintre părinți se axează pe studiile lingvistice ale copilului, în timp ce celălalt părinte se axează pe alte activități extrașcolare ale copilului. Ambii părinți partajează acordarea de asistență medicală și asigurarea nevoilor materiale ale copilului (de exemplu, gătit, curățenie, îmbrăcăminte etc.). În cazul în care un copil urmează să fie plasat într-o custodie comună, este necesar consimțământul ambilor părinți.

Exercitarea autorității părintești de către ambii părinți (creșterea alternativă)

Exercitarea autorității părintești de către ambii părinți înseamnă plasarea alternativă a copilului în îngrijirea unuia sau altuia dintre părinți pentru o perioadă determinată de timp. De asemenea, o instanță va stabili drepturile și obligațiile exercitate pe durata acestor perioade de timp.

10 Cărei instanţe sau autorităţi ar trebui să mă adresez dacă vreau să depun o cerere privind răspunderea părintească? Ce formalităţi trebuie respectate şi ce acte trebuie să ataşez la cererea mea?

O cerere care se referă la drepturile și obligațiile părintești trebuie depusă la instanța districtuală (la Praga, Tribunalul districtual, la Brno, Tribunalul municipal) în pe a cărui rază teritorială se află reședința copilul minor, iar dacă acesta nu are domiciliu stabil, la instanța districtuală pe a cărui rază teritorială locuiește copilul. În ceea ce privește copiii minori, instanța se pronunță chiar și în cazul în care nu a fost depusă nicio cerere.

Cerințele în materie de cereri depind de tipul acesteia. Cu toate acestea, cererea trebuie să indice întotdeauna numele, prenumele și adresa participanților, numerele de identificare ale participanților și ale reprezentanților acestora, o prezentare a faptelor semnificative, o indicație a elementelor de probă pe care se bazează reclamantul și trebuie să reiasă clar dorința reclamantului și instanța judecătorească căreia i se adresează cererea.

O cerere trebuie să conțină toate documentele importante referitoare la chestiunea în cauză, de exemplu, certificatul de naștere, certificatul de căsătorie, orice hotărâri judecătorești anterioare referitoare la copil și alte documente similare. Propunerea ar trebui să fie depusă în format tipărit într-un număr corespunzător de exemplare, dintre care un exemplar va rămâne la instanță; fiecare participant va primi un exemplar, dacă este necesar.

11 Ce procedură se aplică în aceste cazuri? Este disponibilă o procedură de urgenţă?

O instanță poate începe procedurile în materie de îngrijire a unui copil minor chiar și în cazul în care nu a fost depusă nicio cerere.

Utilizând o decizie preliminară, chiar și înainte de pronunțarea unei decizii pe fondul cauzei, dacă acest lucru este necesar pentru reglementarea provizorie a relațiilor dintre participanți sau în cazul în care există temerea că executarea unei hotărâri judecătorești este pusă în pericol, instanța poate să oblige un participant la procedură la plata pensiei alimentare esențiale și/sau să încredințeze copilul în îngrijirea unuia dintre părinți sau a unei alte persoane desemnate de instanță. În general, decizia preliminară este pronunțată în baza unei cereri, însă, dacă este posibilă începerea procedurii pe fondul cauzei (și, prin urmare, procedurile referitoare la îngrijirea unui copil minor) fără nicio cerere, decizia preliminară poate fi pronunțată fără a fi necesară transmiterea unei cereri. Instanța care este competentă pentru procedura în această chestiune este responsabilă pentru pronunțarea deciziei preliminare, cu excepția cazului în care legea prevede altfel. O cerere pentru pronunțarea unei decizii preliminare trebuie să cuprindă cerințele prevăzute în secțiunea 42 punctul (4) și în secțiunea 75 din Codul de procedură civilă (Legea nr. 99/1963, astfel cum a fost modificată), ceea ce înseamnă în special: informații privind instanța la care se depune cererea; persoana care depune cererea și la ce anume se referă, ceea ce înseamnă o prezentare a faptelor care ar putea justifica o astfel de cerere de pronunțare a unei decizii preliminare astfel cum au fost propus; ce ar trebui să obțină cererea, mai precis ce fel de decizie preliminară urmărește reclamantul; prezentarea faptelor care sunt necesare pentru reglementarea relațiilor participanților sau dacă există preocupări cu privire la punerea în pericol a executării hotărârii judecătorești și, de asemenea, o indicație a datei la care a fost redactată cererea și semnată de reprezentantul acesteia. Documentele la care se referă reclamantul trebuie anexate la cerere. În general, în ceea ce privește deciziile preliminare, pentru a asigura obținerea de despăgubiri pentru prejudicii sau alte pierderi care ar putea apărea ca urmare a deciziei preliminare, reclamantul trebuie să depună, cel mai târziu în aceeași zi în care a prezentat cererea instanței în vederea unei decizii preliminare, garanția la valoarea determinată. Cu toate acestea, în cazul unei decizii preliminare în materie de întreținere și de asistență sau al unei decizii preliminare pe care instanța o poate executa fără nicio cerere, depunerea unei garanții nu este necesară. O instanță va decide asupra unei decizii preliminare fără întârziere. În cazul în care nu există niciun pericol de neîndeplinire a obligațiilor de plată, instanța poate decide asupra unei cereri de decizie preliminară în termen de șapte zile de la data la care a fost transmisă. Instanța se va pronunța fără a audia participanții. În cazul în care se pronunță cu privire la o decizie preliminară, instanța va obliga reclamantul să depună în instanță o cerere pentru inițierea unei proceduri în termenul impus acestuia. De asemenea, instanța poate să decidă dacă o decizie preliminară va dura numai pentru o anumită perioadă de timp.

Legea privind procedurile judiciare speciale (Legea nr. 292/2013, astfel cum a fost modificată) prevede o decizie preliminară specială în cazul în care minorului îi lipsește îngrijirea corespunzătoare, indiferent dacă există sau nu o persoană care are dreptul să aibă grijă de copil, sau în cazul în care viața copilului, dezvoltarea normală a acestuia sau alte interese importante ale acestuia sunt grav amenințate sau au fost perturbate. În acest caz, o instanță judecătorească, prin intermediul unei decizii preliminare pe care instanța o poate impune doar printr-o cerere adresată de o autoritate pentru protecția socială și juridică a copilului, va reglementa relațiile copilului pentru o perioadă esențială, prin faptul că dispune ca respectivul copil să fie plasat într-un mediu adecvat menționat în hotărâre. O astfel de decizie preliminară stabilește că un copil poate să fie plasat într-o familie substitutivă pentru o perioadă provizorie în care părintele nu poate avea grijă de copil din motive grave sau, după expirarea acesteia, să fie plasat în îngrijire înainte de adoptare. De asemenea, printr-o astfel de decizie preliminară se poate obține consimțământul părinților pentru adopție sau se poate stabili că nu este necesar consimțământul părinților pentru adopție. Instanța va decide cu privire la o cerere de pronunțare a unei decizii preliminare, fără întârziere, dar cel târziu în termen de 24 de ore de la depunerea sa. Hotărârea va fi executată imediat după pronunțare, în timp ce instanța va coopera în acest sens cu autoritățile publice competente.

12 Pot obţine asistenţă juridică pentru a acoperi costurile procedurii?

În conformitate cu Legea nr. 549/1991 privind taxele judiciare (astfel cum a fost modificată), procedurile de tutelă și de custodie ale instanțelor pentru copii minori sunt scutite de taxe. Aceasta înseamnă că un reclamant care depune o cerere referitoare la drepturile și obligațiile părintești nu este obligat să plătească taxe judiciare.

În anumite condiții, este posibil să se desemneze un reprezentant legal cu titlu gratuit sau pentru onorarii reduse. O instanță va numi un reprezentant la cererea unui participant cu privire la care se poate anticipa că instanța va renunța complet sau parțial la taxele judiciare, în cazul în care acest lucru este necesar, de exemplu, pentru a proteja interesele acestuia. În cazul în care acest lucru este necesar pentru a i se proteja interesele, participantul va beneficia de asistența oferită de un avocat. Numirea unui reprezentant trebuie să fie justificată de situația participantului (în practică, acest lucru poate fi reprezentat de situațiile financiare nefavorabile sau de o situație socială negativă, deși este întotdeauna necesar să se ia în considerare circumstanțele specifice ale fiecărui caz) și nu trebuie să existe nicio exercitare sau protecție a drepturilor arbitrară sau nereușită.

Legea nr. 629/2004 privind acordarea de asistență judiciară în litigiile transfrontaliere în interiorul Uniunii Europene (astfel cum a fost modificată) reglementează accesul la asistență judiciară pentru procedurile judiciare dintr-un stat membru al Uniunii Europene la care participă o persoană fizică care are reședința într-un alt stat membru. Această asistență este legată de procedurile judiciare din etapele procedurilor contencioase și de punere în aplicare. Legea nr. 85/1996 privind profesia de avocat (astfel cum a fost modificată) stabilește condițiile în care este posibil să se solicite numirea unui avocat, direct la Baroul ceh.

13 Este posibilă atacarea unei hotărâri privind răspunderea părintească?

Da, se poate formula o cale de atac împotriva unei hotărâri în materia răspunderii părintești. Instanțele districtuale sunt tribunale de primă instanță pentru gestionarea drepturilor și obligațiilor care decurg din răspunderea părintească. Instanțele regionale (sau Tribunalul municipal din Praga) decide cu privire la căile de atac formulate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunalele de primă instanță. O cale de atac împotriva unei hotărâri judecătorești poate fi introdusă în termen de 15 zile de la primirea hotărârii scrise de către instanța a cărei hotărâre este atacată și, cu excepția cazului în care este interzis prin lege (de exemplu, nu se poate introduce o cale de atac împotriva unei hotărâri judecătorești de aprobare a acordului dintre părinți cu privire la îngrijirea copiilor). De asemenea, o cale de atac este considerată ca fiind depusă la timp chiar și după expirarea perioadei de cincisprezece zile dacă apelantul a respectat informațiile incorecte primite de la Curtea de Apel.

Trebuie subliniat faptul că unele hotărâri pot fi executorii provizoriu – astfel, acestea pot fi aplicate chiar dacă s-a formulat apel împotriva acestora. Deciziile de impunere a executării întreținerii și deciziile de prelungire a duratei unei măsuri educaționale prin care copilul a fost temporar luat din întreținerea părinților sau a unei alte persoane sunt executorii provizoriu.

14 În anumite cazuri, poate fi necesară adresarea către o instanţă sau către o altă autoritate pentru a face executorie o hotărâre privind răspunderea părintească. Care procedură se aplică în asemenea cazuri?

În Republica Cehă, este necesară prezentarea unei cereri în instanță pentru executarea unei hotărâri referitoare la îngrijirea unui minor. Procedura aplicată pentru executarea unei hotărâri judecătorești face obiectul Legii nr. 292/2013 privind procedurile judiciare speciale (astfel cum a fost modificată).

În aceste proceduri, competența îi revine instanței de prim grad de jurisdicție a copilului minor, adică instanței districtuale (Tribunalul districtual din Praga, Tribunalul municipal din Brno) în a cărei rază teritorială se află reședința copilul minor, pe baza unui acord între părinți sau a unei hotărâri judecătorești sau a altor fapte decisive. Cererea trebuie să conțină toate informațiile necesare (părțile îndreptățite și părțile obligate, domeniul de aplicare și conținutul obligației părții obligate, precum și termenul de respectare a obligației și specificațiile aplicabile ale așa-numitului titlu executoriu – hotărârea care va fi executată).

Înainte de a dispune executarea unei hotărâri, instanța, în cazul în care consideră că există motive speciale în acest sens și/sau în cazul în care părțile obligate nu au fost informate cu privire la consecințele nerespectării unei obligații, poate să ceară părții obligate să se conformeze hotărârii sau acordului și să o informeze cu privire la modalitățile de executare a hotărârilor: prin impunerea unor amenzi sau retragerea copilului. De asemenea, instanța poate solicita autorității competente pentru protecția socială și juridică a copilului să determine partea obligată să se conformeze obligațiilor sale, fără a fi necesar să se dispună executarea hotărârii.

În cazul în care persoana în cauză nu își îndeplinește obligația chiar și după ce a primit instrucțiuni din partea instanței, aceasta din urmă va dispune executarea hotărârii prin impunerea unei amenzi, acest lucru putând fi realizat în mod repetat. Cuantumurile amenzilor individuale nu pot depăși 50 000 CZK. Alte măsuri pe care instanța le poate dispune includ o întâlnire cu un mediator, o întâlnire cu un expert în psihologie pediatrică sau stabilirea unui plan pentru un regim de aclimatizare treptată pentru a facilita relaționarea treptată dintre copil și o persoană care are dreptul să fie în relație cu acesta.

În cazul în care, în ciuda punerii în aplicare a măsurilor, obligațiile nu sunt respectate sau în cazul în care din circumstanțe reiese clar că această abordare nu a dus la respectarea obligațiilor, instanța va dispune, în cazuri excepționale, executarea unei hotărâri de a retrage copilul de la persoana cu care copilul nu ar trebui să fie în relație, în conformitate cu acest acord sau hotărâre. Hotărârea prin care s-a dispus deplasarea copilului va fi prezentată părții obligate doar în timpul punerii în aplicare.

15 Ce ar trebui să fac pentru ca o hotărâre în materia răspunderii părinteşti pronunţată de o instanţă dintr-un alt stat membru să fie recunoscută şi executată în acest stat membru?

Hotărârile în cauzele privind răspunderea părintească pronunțate de instanțe din statele membre ale UE sunt recunoscute - fără a fi necesară vreo procedură specială - de Republica Cehă în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 („Regulamentul nr. 2201/2003”) și cu Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii („Regulamentul 2019/1111”). În temeiul Regulamentului nr. 2201/2003, orice persoană care are un interes legitim poate apela la o instanță cu o cerere privind pronunțarea unei hotărâri privind recunoașterea sau nerecunoașterea acesteia. În Republica Cehă, pentru astfel de proceduri în primă instanță, sunt competente instanțele districtuale (instanțele districtuale din Praga, Tribunalul municipal din Brno). Instanța competentă este tribunalul pe a cărui rază teritorială se află domiciliul reclamantului, în caz contrar instanța districtuală în a cărei rază teritorială s-a produs sau s-ar putea produce situația pentru care este importantă recunoașterea. În temeiul Regulamentului 2019/1111, orice parte interesată poate solicita pronunțarea unei hotărâri prin care să se constate absența motivelor de refuz al recunoașterii. În Republica Cehă, pentru astfel de proceduri în primă instanță, sunt competente instanțele districtuale (instanțele districtuale din Praga, Tribunalul municipal din Brno).

Înainte ca o hotărâre în materia răspunderii părintești pronunțate într-un alt stat membru să poată fi executată în Republica Cehă, aceasta trebuie să fie declarată executorie în conformitate cu o procedură specială în conformitate cu Regulamentul nr. 2201/2003 menționat mai sus. În Republica Cehă, o cerere de încuviințare a executării se înaintează instanței districtuale competente la nivel local (instanțele districtuale din Praga, Tribunalul municipal din Brno). Competența locală este determinată în conformitate cu Regulamentul nr. 2201/2003 în funcție de reședința obișnuită a persoanei împotriva căreia se solicită executarea sau în funcție de locul obișnuit de reședință a copilului. În cazul în care niciunul dintre aceste locuri nu se găsește în statul membru în care va avea loc executarea, competența la nivel local va fi stabilită în funcție de locul de executare a hotărârii.

O hotărâre privind dreptul de a intra în contact cu copilul și o hotărâre prin care se dispune înapoierea unui copil, pronunțată în temeiul articolului 11 alineatul (8) din Regulamentul nr. 2201/2003 este executorie într-un alt stat membru, în conformitate cu articolele 41 și 42 din Regulamentul nr. 2201/2003, fără să fie necesară o hotărâre de încuviințare a executării și fără să fie posibil să se opună recunoașterii sale, în cazul în care hotărârea a fost certificată în statul membru de origine, utilizând formularul standardizat care figurează în anexa la Regulamentul nr. 2201/2003.

Cererile de recunoaștere sau nerecunoaștere a unei hotărâri și declarațiile referitoare la o hotărâre ca fiind executorie trebuie însoțite de o copie a hotărârii care îndeplinește condițiile necesare pentru recunoașterea caracterului autentic al acestuia (de exemplu, un duplicat sau o copie certificată a hotărârii) și certificarea în conformitate cu articolul 39, emis de autoritatea competentă din statul membru în care a fost pronunțată hotărârea, utilizând formularul standardizat care figurează în anexa la Regulamentul nr. 2201/2003. În cazul unei hotărâri pronunțate în lipsă, trebuie prezentate, de asemenea, originalul sau o copie certificată a documentului care confirmă faptul că cererea de sesizare a instanței sau alt document similar i-a fost comunicat sau notificat pârâtului sau un document care arată că pârâtul a acceptat hotărârea fără echivoc. În lipsa depunerii acestor documente, procedura va fi adoptată în conformitate cu articolul 38 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003.

În temeiul Regulamentului 2019/1111, hotărârile pronunțate într-un stat membru în materia răspunderii părintești și care sunt executorii în acel stat membru sunt executorii și în Republica Cehă fără să fie necesară încuviințarea executării.
Hotărârile de acordare a dreptului de vizită a copiilor și hotărârile pronunțate în temeiul articolului 29 alineatul (6), în cazul în care este necesară înapoierea copilului, care sunt certificate în statul membru de origine utilizând certificatul prevăzut în anexa la Regulamentul 2019/1111, sunt recunoscute în alte state membre în temeiul articolului 43 din Regulamentul 2019/1111, fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură specială și fără a fi posibil să se opună recunoașterii lor, cu excepția cazului în care se constată că hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre [ulterioară], astfel cum se menționează la articolul 50, și numai în măsura în care este ireconciliabilă.
Hotărârile de acordare a dreptului de vizită a copiilor și hotărârile pronunțate în temeiul articolului 29 alineatul (6), în cazul în care este necesară înapoierea copilului, care sunt certificate în statul membru de origine utilizând certificatul prevăzut în anexa la Regulamentul 2019/1111, sunt recunoscute în alte state membre în temeiul articolului 43 din Regulamentul 2019/1111, fără a fi necesară vreo hotărâre de încuviințare a executării.
În scopul recunoașterii și executării în temeiul Regulamentului 2019/1111, este necesar să se transmită o copie a hotărârii judecătorești, care îndeplinește condițiile necesare pentru recunoașterea autenticității sale, precum și certificatul relevant menționat la articolul 36 sau 47, eliberat de autoritatea competentă a statului membru în care a fost pronunțată hotărârea, utilizând certificatul prevăzut în anexa la Regulamentul 2019/1111. În cazul în care nu sunt furnizate documentele menționate la articolul 31 alineatul (1), trebuie urmată procedura menționată la articolul 32 din Regulamentul 2019/1111.
În conformitate cu condițiile prevăzute în regulamentele menționate mai sus, procedura de executare a unei hotărâri în materia răspunderii părintești dintr-un alt stat membru al UE este aceeași ca și pentru executarea hotărârilor naționale. Pentru mai multe informații, a se vedea întrebarea precedentă.

16 Ce instanță din acest stat membru trebuie să sesizez pentru a mă opune recunoașterii și executării unei hotărâri în materia răspunderii părintești pronunțate de o instanță dintr-un alt stat membru? Ce procedură se aplică în aceste cazuri?

Căile de atac (apelul) împotriva unei hotărâri judecătorești se depun la instanța care a pronunțat hotărârea și sunt soluționate de o instanță de rang superior.

17 Ce legislație se aplică în acțiunile privind răspunderea părintești în cazul în care copilul sau părțile nu locuiesc în acest stat membru sau au cetățenii diferite?

În ceea ce privește procedurile referitoare la materia răspunderii părintești, legea aplicabilă se determină în conformitate cu Convenția din 19 octombrie 1996 privind competența, dreptul aplicabil, recunoașterea, executarea și cooperarea în materia responsabilității părintești și a măsurilor de protecție a copiilor.
Orice acord internațional bilateral prin care Republica Cehă se obligă față de alte state are prioritate față de Convenția din 1996, cu excepția cazului în care s-a făcut o declarație în conformitate cu articolul 52 alineatul (1) din Convenția din 1996 (o astfel de declarație a fost făcută în legătură cu un acord bilateral încheiat de Republica Cehă și Polonia, care are prioritate față de Convenția din 1996).

Această pagină face parte din portalul Europa ta.
Ne-am bucura să primim feedbackul dumneavoastră cu privire la utilitatea informațiilor furnizate.

This webpage is part of an EU quality network

Ultima actualizare: 06/04/2023
Versiunea în limba naţională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea naţională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.